

дизайні одягу неможлива без знань основних принципів, методів і засобів художньої творчості. Організація мистецької освіти в Україні ще не має всього комплексу навчально-методичного забезпечення. Тому цікавим, на наш погляд, бачиться розробка посібників, методичних рекомендацій, в яких би висвітлювалися особливості використання образотворчого мистецтва в контексті вдосконалення професійної підготовки майбутніх дизайнерів одягу.

Література

1. **Волков С.М.** Концептуальні засади мистецької освіти у контексті європейської інтеграції / Волков С.М. // Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства: Зб. матеріалів Всеук. наук.-практ. конф., Київ, 12-13 травня 2005 р. – К., 2005. – Ч. 2. – 240 с. – С. 180-186.
2. **Кардашов В.М.** Теорія і методика образотворчого мистецтва: Навчальний посібник – К., 2007. – 296 с. – С. 30.
3. **Коновець С.В.** Освітньо-виховні функції образотворчого мистецтва / С.В. Коновець // Реклама і дизайн в умовах глобалізації: Зб. наук. праць / Ред. кол.: М.П. Ліфінцев (гол. ред.), Є.А. Антонович (упоряд. і відп. ред.), А.В. Чебікін та ін. – К.: Інститут реклами, 2005. – Вип. 3. – С. 135-137.
4. **Ли Н.Г.** Рисунок. Основы учебного академического рисунка: Учебник. – М.: Эксмо, 2007. – 480 с. – С. 3.
5. **Ничкало С.А.** До проблеми дизайну, образотворчого мистецтва та естетичного виховання / С.А. Ничкало // Реклама і дизайн в умовах глобалізації: Зб. наук. праць / Ред. кол.: М.П. Ліфінцев (гол. ред.), Є.А. Антонович (упоряд. і відп. ред.), А.В. Чебікін та ін. – К.: Інститут реклами, 2005. – Вип. 3. – С. 165-167.
6. **Сафина Л.А.** Дизайн костюма / Л.А. Сафина, Л.М. Тухбатуллина, В.В. Хамматова. – Ростов н/Д: “Феникс”, 2006. – 390 с.: ил. – С. 344.
7. **Ушнурцева Н.Н.** Изобразительное искусство в поликультурном образовании // Искусство и образование. – Москва. – № 3. – 2007. – С. 71-76.
8. **Чернышова И.В.** Творческая самореализация личности в художественно образовательной деятельности // Искусство и образование. – 2008. – № 1. – С. 15-23.

УДК 378.035.6:39

Пащенко І.М.

ФОЛЬКЛОР ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Стаття посвящена впливу фольклору на формування національного мировоззрення будучих учителів. Рассматривается необходимость использования культурного наследия народа для подготовки молодых специалистов. Акцентовано внимание на организационно-воспитательных моментах подготовки студентов к педагогической работе..

Ключевые слова: фольклор, национальное мировоззрение.

Формування національного світогляду – важливий компонент у розбудові Української держави, що відіграє велику роль у збереженні її мови, духовності, незалежності. Елементи матеріальної і духовної культури українського народу є тими національними цінностями, які становлять ядро виховання і освіти.

Народні виховні традиції завжди ґрунтувалися на гуманізації та моральності. Всі надбання українського народу збережені у його творчості, що завжди викликала захоплення в багатьох дослідників етнокультури.

За словами Миколи Жулинського, «зміцнення Української держави немислиме без формування духовної незалежності суспільства, а духовна незалежність передбачає наявність нової системи комунікацій, механізмів оперативної трансляції нових культурних явищ і традицій власному суспільству і міжнародному культурному співтовариству. Ми, українці, володіємо колосальним духовним і моральним потенціалом, який зосереджено в українській традиційній культурі. Наш громадянський обов'язок — задіяти цей потенціал у державотворенні, у формуванні національної самосвідомості громадян нової України» [7, с. 5].

Педагогіка всіх часів і народів надавала виняткового значення особі вчителя, його ролі у розумовому, естетичному і моральному вихованні майбутнього громадянина. В наші дні роль особи вчителя підноситься вище, ніж будь коли.

На сьогоднішньому етапі становлення української держави першочергову роль слід приділяти становленню вчителя як особистості, адже саме моральна сторона визначає професійну успішність педагогічної діяльності.

У своїй статті «Моя педагогічна система» Сухомлинський В.О. писав: «Вплив особи вихователя на колектив і особистість вихованця залежать головним чином від гармонійної єдності моральної культури, духовного багатства, багатогранності інтересів вихователя. Не може бути жодного члена суспільства, який би вступив у життя обділеним духовними багатствами. Знаменним явищем нашого часу, яке накладає відбиток на майстерність педагога, на його особу, є величезне зростання духовної культури нашого народу. Колись учитель був найкультурнішою людиною в селі, та й у місті його духовна культура могла порівнятися з духовним світом дуже малого кола інтелігентних людей. Саме становище вчителя визначало його авторитет: йому низько кланялись, слово вчителя було для учнів законом уже через те, що казав його вчитель. Те, що духовне багатство педагога визначає його вплив на розум і серце вихованця, є вічною істиною. Вогник може загорятися тільки від вогника. Небачене в історії зростання духовної культури народу ставить перед педагогом нові, великі вимоги» [5].

Нові тенденції розвитку освіти України поставили перед вищими навчальними закладами важливі завдання, які визначили основні напрямки в організації та змісті праці вчителя. Сучасний педагог крім основних професійних якостей (особистісно-етичних, індивідуально-психологічних, педагогічних) мусить мати національну свідомість і виховувати в школярів почуття відповідальності за свою державу, націю, народ. Адже обов'язок вчителя – щоб з малих років кожний вихованець почував себе не тільки спадкоємцем, господарем матеріальних і духовних благ, створених старшими поколіннями, а й творцем, будівником, відповідальним за те, що він дістає від старших. В жодній праці, крім праці вчителя, немає такої далекої перспективи, такого тривалого розрахунку. Від учителів залежить, якими стануть хлопчики і дівчата, якими звершеннями зустрінуть вони наступні покоління, як повторять себе в своїх дітях, на скільки сходинок у неперервному моральному розвитку піднімуться їхні діти і онуки. [6, с. 245]. Виконання таких завдань забезпечиться лише тоді, коли буде створений зміст виховання, засвоєння якого сприятиме формуванню умов для гармонійного розвитку особистості. Для цього необхідно впроваджувати нові засоби та методи виховання. Одним із таких засобів, який виступає джерелом людяності та засобом формування національної свідомості є український фольклор.

Світогляд майбутніх вчителів, що формується на народних традиціях, звичаях, національній культурі, розвиває патріотичне мислення, яке згодом відображається на практиці, тобто в педагогічній діяльності. Становлення загальнолюдських цінностей, моральних якостей на засадах фольклору, духовного світу є пріоритетним напрямком культурного розвитку молодого педагога.

Фольклор завжди був для України рушійною силою, спрямованою на відродження державності. Ця сила, у якій сконцентровано всі вияви духовності української нації, стає джерелом формування патріотичності особистості. За допомогою

фольклору можна прищепити молодій людині, а особливо майбутньому педагогу, любов до своєї Батьківщини, до її народу. Тому актуально було б ввести в обов'язкову навчальну програму вищих навчальних закладів дисципліну «Народознавство» і таким чином допомогти майбутнім вчителям краще пізнати національну культуру, науку, духовність, які становлять основний національний та загальнолюдський зміст освіти і виховання підрастаючих поколінь.

Система освіти має забезпечувати збереження і продовження української культурно-історичної традиції, виховання шанобливого ставлення до державних святинь, української мови і культури, історії, етичне та естетичне виховання і формування високої гуманістичної культури особистості, здатної протистояти проявам бездуховності [4, с. 3].

Фольклор створив певні ідеали, які сприймаються на віру і здатні безпосередньо впливати на свідомість молоді. Саме у фольклорі відбивається національна психологія, він є носієм і втіленням народної мудрості. В народній творчості відображаються типові риси народного характеру: мужність, ясний розум, гуманізм, витривалість, працьовитість. «У ньому вся минувшина й історична доля українського народу: періоди високих піднесенень і трагічних падінь, епохи творчої праці і мистецького пізнання дійсності, оманливих надій та ілюзій, зневіри і зради тощо» [3, с. 4].

Часто український фольклор пов'язують з етнопедагогікою, де він виконує виховну функцію. Використовуючи фольклор, можна розвинути духовне багатство людини, яке буде примножуватись з роками і впливати на розум, волю, почуття, мораль. Саме ці компоненти і є необхідними для розвитку національного світогляду майбутніх вчителів.

За словами класика, «школа-коліска народу», тож становлення особистості формується саме тут. Діти завжди виховувалися в національному середовищі, проникнутому досвідом рідного народу, тому керувати таким процесом має людина, яка збагачена культурою, моральними цінностями та духовним скарбом свого народу. Збереження фольклорних традицій є основою збереження нації і людина мусить усвідомити це ще з дитинства. Кожен вчитель в процесі педагогічної практики розробляє свою систему спілкування з дітьми в ході якої від передає свої знання для вихованців. Всі події, що протікають в класі, несуть в собі відтінок присутності вчителя, його особистості, його настрою і його відношення до навколишнього середовища. Матеріальна і духовна культура народу вміщує в собі багато виховних моментів, які потрібно виносити на перший план при спілкуванні з учнями.

Оновлення сучасної національної освіти вимагає розширення народознавчої складової і національно-орієнтованого мислення. Ця проблема вирішується за допомогою принципів української етнопедагогіки під час фахової підготовки вчителів. В цьому випадку вирішальну роль теж може відіграти фольклор.

Опора на фольклор сьогодні присутня в багатьох шкільних предметах. Особливо часто його використовують на уроках музики. Тому при підготовці вчителів музики усна народна творчість мусить бути однією із базових навчальних дисциплін, в процесі вивчення якої студенти отримують конкретну інформацію про пісенне мистецтво, вивчають культурну спадщину народу і виховують в собі почуття відповідальності за збереження цього скарбу.

Музика – невід'ємна частина народної творчості, яка завжди супроводжувала людину протягом всього життя, тому її повноцінне сприйняття неможливе без зв'язку з різними видами фольклору. Що інше, як не пісня розкриває красу рідного слова? Пісня допомагала виховати в дітях почуття краси до природи, чуйне ставлення до людей. Через пісню люди передавали свої переживання. Разом з піснею раділи і плакали. Пісня супроводжувала різні обряди.

«Особливу увагу майбутнім вчителям музики необхідно звернути на вивчення і пропаганду саме пісенного спадку українського народу. Адже він розкриває перед слухачами правдиву драматичну історію нації, її боротьбу за виживання, неповторну

чарівність вітчизняного мистецтва, красу людських почуттів. Народна пісня розцвітає нев'янучим цвітом любові до життя, рідної землі, її природи. В ній висвітлюються найкращі якості людей: працьовитість, доброта, сердечність, розум, вірність, відданість, щирість, правдивість. Поруч з цим в ній засуджуються спотворені взаємини між людьми, подружня невірність, синівська невдячність, лінощі, заздрість, злість, зрада, інші ганебні якості. Видатний український композитор К. Стеценко казав: «На перлах багатой народної української творчості, на її думках та піснях повинні перш за все виховувати себе вчителі української школи; збірники цієї народної творчості повинні бути в них під руками, щоб на їхній вічно прекрасній красі будувати виховання дітей... Дайте в українській народній школі якомога більше місця українській народній пісні» [2, с. 58].

Серед основних елементів фахової підготовки вчителів музики важливе значення має вивчення саме обрядового фольклору. Обрядовий фольклор відображає внутрішню сутність українського народу, є основою буття його культури. Так студенти краще засвоюють загальнолюдські цінності, втілюють в життя національні ідеї та згодом передаватимуть усі ці переживання для своїх майбутніх вихованців. Використання пісенно-обрядового фольклору мусить супроводжуватися педагогічними засадами національно-музичного виховання. Весь цей процес має бути забезпеченим як навчально-методичними матеріалами, так і практичним залученням до активної творчої діяльності. Це збирання і запис народних пісень, легенд, дум та інших зразків фольклору.

«Традиційний навчально-виховний процес у вищих педагогічних закладах спрямовувався на розвиток пізнавальної активності студентів, їх інтелектуальних здібностей. Однак, розумова активність та самостійність, навіть творча, як важлива детермінанта навчальної діяльності майбутніх педагогів сьогодні не в змозі повністю забезпечити виконання всієї цілісної освітньої програми на шляху виховання духовно розвиненої особистості. І тоді виникла проблема пошуку шляхів та засобів виховання духовно збагаченого вчителя як провідника і носія гармонії і знання, добра і краси, віри і любові» [9].

Формування особистості українського вчителя відбувається на основі реформування та оновлення фахової підготовки, що визначає необхідність застосування в її процесі особистісно-орієнтованого підходу. Використання такого підходу потребує від вищих навчальних закладів не тільки надавати фахові знання й розвивати уміння і навички, виходячи з індивідуальних особливостей студента, а, головне, розвивати та інтенсифікувати здібності особистості, що спираються на такі психічні процеси, як відчуття, сприйняття, пам'ять і, особливо, мислення [8, с. 37].

Проблема мислення сучасного студента, майбутнього педагога, на сьогодні є досить актуальною. Фольклор як фактор розвитку національного світогляду формує уявлення про первісну красу та неповторність народної культури. Тому опора на національний ґрунт і є однією з основних вимог нового етапу розвитку суспільства щодо становлення особистості вчителя. Такі дисципліни як література, історія, народознавство, музика, образотворче мистецтво створюють умови для розуміння розвитку українського суспільства.

Шляхом виховання поваги та любові до народної культури рідного краю можна залучати молодь до всього цінного, що створено на рідній землі. Майбутнім вчителям з глибокими національними переконаннями вдасться досягти вагомих успіхів у національному вихованні школярів на основі національної художньої культури. Коли педагог сам глибоко переконаний у життєдайній силі народної творчості, любить і насолоджується культурою своїх предків, захоплюється національними ідеями, то він добре розуміє ту специфіку, яка вирізняє народну творчість з-поміж творів інших народів.

Залучення фольклору до професійної підготовки педагогічних кадрів дозволить вчителям ширше використовувати творчі надбання народу та позитивно впливати на виховання етичної поведінки школярів і формування національно свідомих особистостей.

«Ми живемо в період глобалізації, яка несе загрозу стирання національного обличчя кожної культури, уніфікації і стандартизації культурних цінностей. Для українців, як і інших народів світу, важливо зберегти етнічну самобутність, не втратити зв'язок з власною історичною традицією. Особлива роль при цьому відводиться фольклору, який завжди виражає національний дух, свідчить про неповторність і унікальність кожного етносу, має непересічну моральну та естетичну цінність. Вивчення усної народної творчості у вищій школі є надзвичайно важливим з багатьох поглядів, і в тому числі з державницького [7, с. 5]».

Кожен народ по-своєму розуміє і організовує навчально-виховний процес. Але у всіх є одна мета – виховання патріота своєї держави. Для того щоб досягти цієї мети, потрібно звернутися до джерел витоку своєї держави, народу і фольклору. І якими б не були методи виховання, всі вони мають народне підґрунтя.

Література

1. *Державна програма «Вчитель»* // У кн.: II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. – К., 2002. – 232 с.
2. *Історія української музики в 6-ти томах* – Т-2. – К.: Наук. Думка, 1989. – 144 с.
3. *Лановик З., Лановик М.* Українська народна словесність: Посібник для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів. – Львів: Літопис, 2000. – 614 с.
4. *Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті* // Освіта України – 2001. - №1. – с. 22-25
5. *Сухомлинський В. О.* Моя педагогічна система / В. О. Сухомлинський // Радянська школа. - 1988. - № 6. – с. 17-22
6. *Сухомлинський В.О.* Вибрані твори: В 5 томах. – Т-5. – К.: Рад. школа, – 1976-1977.
7. *Філоненко С.О.* Усна народна творчість: Навч. Посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 416 с.
8. *Хоружа О.В.* Етнографічне мислення як інструмент удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя музики // VII культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва «Культурна трансформація сучасного українського суспільства»: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 4-5 червня 2009 р. – К.: ДАККІМ, 2009. – 4.ч. – 300 с.
9. *Черніков С.Я.* Виховання духовності особистості вчителя в теорії і практиці вітчизняної педагогіки (кінець XIX - початок XX століття) – 2003. / Автореферат дис. канд. пед. наук:13.00.01; Луганський державний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2003. – 20 с.

УДК 378.016:78.071.2

Левшенко Т.С.

ФОРМУВАННЯ ЕКСПРЕСИВНОЇ ВИРАЗНОСТІ ДИРИГЕНТСЬКОГО ВИКОНАВСТВА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статье рассматриваются особенности формирования дирижерского исполнительства в контексте профессиональной деятельности будущего учителя музыки, основами которых являются принципы творческой индивидуализации, соответствия характера образного содержания произведения характеру экспрессивной выразительности дирижерской мануальной техники.

Ключевые слова: дирижерское искусство, специфика дирижерской деятельности, интерпретационно-психологическая рефлексия, мануальная техника.

Особливістю диригентського мистецтва є мануальна техніка в процесі виконання хорового твору. Втілюючи в мануальній техніці основний задум композитора, диригент